

Etou: wca mapwa

Lühhiſenne

Palwe = Kamaſ;

Geäl ſees on

Dommiſo-, Shto-, Kirriſo-ja
muud kaunid Palwed,

Mis

üks wagga Kisti: Innimenne

ggapääw ja iggal aial omma
Dinge kaſſuks woib tehha.

Trüſſiend 1818 Aastal.

Joan. Kam. 4. Peatük. 24. salm.

Jummal on üks Waim, ja kes tedda
kummardawad, peawad tedda wai-
mus ja tões kummardama.

39583661
TARTU ÜLIKooli
RAAMATUKOGU

Meie Kristi: Oppetusse
wiis Peatükki.

Esimenne Peatük.

Jummala kümnest Käskust.

Esimenne Käsk.

Minna ollen se Issand sinno Jum-
mal. Sul ei pea mitte teisi Jum-
malaid ollema minno kõrwas.

Wis se on?

Meie peame Jummalat ille teige asjade kart-
ma, armastama ja temma peäle lootma.

Teine Käsk.

Sinna ei pea mitte Jummalat omma
Issanda nimme ilma asiata subho wõt-
ma; sest Issand ei iätta tedda muhtlemat-
ta, kes temma nimme furjaste prugib.

Wis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armasta-
ma, ei meie temma nimme jures mitte ei nea, ei

wannu, ei lausu, ei wallela egga petta; waid et meie sedda keige hädä sees appi hüame, pallume, kädame ja tänname.

Kolmas Käst.

Sinna pead pühapäwa pühhitsema.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jummalat sanna ei põlga; waid et meie sedda pühaks peame, heal meel kuleme ja õppime.

Neljas Käst.

Sinna pead omma isä ja omma emma auustama, et sinna käsä hästi käib, ja sinna kawa ellad Ma peäl.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie ommad wannemid ja isäandid ei põlga egga wihiasta, waid et meie neid auustame, tenime, nende sanna kuleme, ja neid armaste ja kalliste peame.

Wies Käst.

Sinna ei pea mitte tapma.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse ihhule ühtegi kahjo ehk kurja ei te; waid et meie tedda aitame, ja temmale head teme keige ihho hädä sees.

Rues Käst.

Sinna ei pea mitte abbiello ärrari fuma.

Mis

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie kasinaste ja puhtaste ellame kõnette ja teggude sees, ja et iggaks peab omma abbiäsa armastama ja auustama.

Seitsmes Käst.

Sinna ei pea mitte warrastama.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse rahha ehk warra ei wõtta, egga kawwala kauba, egga pettise tõga ennest pole ei kisu; waid et meie temma warra ja peatoidust aitame kaswatada ja hoida.

Kahheksas Käst.

Sinna ei pea mitte üllekohto tunnistama omma liggimesse wasto.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse peäle mitte kawwalaste ei wallela, tedda mitte ei petta, keelt ei pekka, egga kurje kõnnesid temma peäle ei tõsta; waid et meie temma eest kostame, keif head temmast kõnneleme, ja keif asjad heaks kåname.

Ühheksas Käst.

Sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse kodda.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse pärrandust ehk kodda kawwalusfega ei püa, egga õigusse nimmesse ennest pole ei kisu; waid et meie tedda aitame, et temma sedda ennesele woiks piddada.

A 3

Rümi

Kümnes Käſt

Sinna ei pea mitte himmuſtama omma liggimesſe naeſt, ſullast, ümmardasid weikſid, egga muud, mis temma pärrast on.

Mis ſe on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesſe naeſt, perret ehk weikſid ärra ei arwatelle, egga wäggise ei wotata; waid et meie neid maenitſeme, et nemmad pais gale jäwad, ja tewad, mis nende kōhus on.

Mis ütleb nüüd Jummal keikſt neitſin natsiſt käskudeſt?

Temma ütleb nenda: Minna ſe Jēſand, ſinno Jummal, ollen ükſ wägga wiikane Jummal, keſ wannematte parto nuhtleb laſte kätte kolmandamaſt ja neljandamaſt põlweſt ſadiſ, keſ mind wiikawad. Agga neile, keſ mind armastawad, ja minno käskud peawad, teen minna head tuhhandeſt põlweſt ſadiſ.

Mis ſe on?

Jummal ähwardab nuhelda keiſ, keſ needſinnatsed käskud ülleaſwad; ſepärraſt peame meie temma wiikha kartma, ja mitte nendefinaste käskude waſto teggema: agga temma tootab armo ja keiſ head keikſile, keſ need käskud peawad, ſepärraſt peame meie tedda ka armastama, temma peäle lootma, ja hea melega temma käskomōda teggema.

Tei-

Teine Peatük.

Pühhaſt Risti = Uſſuſt.

Eſſimenne Öppetus:

Lomisest.

Minna uſſun Jummal se Jēſa, keiſ gewäggewama taewa ning Ma Loja ſiſe.

Mis ſe on?

Minna uſſun, et Jummal mind ja keiſ lomad on lonud, mulle ihho ja hinge, ſilmad, kõrwad, ja keiſ liikmed, moitſuſt ja keiſ meled on annud, ja weel hoiab; ja peälegi rided, kingad, sõnne ja jomisse, kodda ja maia, naeſe ja lapſe, põllo, weikſid, ja keiſ wiikha, keiſ ihho ja ello tarwidust ja toidust rohkeſte ja iggapäär ka annab, ja keige hädda ja kurja eest hoiab ja kaitſeb; ja ſe keiſ teeb temma iſſalikkuſt jummalikuſt armuſt ja helduſſeſt, ja ei mitte ſepärraſt, et minna ſedda wäart ehk teninud ollen; ſe eest on minno kōhus tedda kita, tannada, tenida, ja temma ſanna kuulda; ſe on tõeste tõſſi.

Teine Öppetus:

Ärralunnastamisest.

Minna uſſun Jēſuſſe Kriſtuſſe Jummal aino Poia meie Jēſanda ſiſe, keſ on ſadud pühhaſt Waimuſt, ilmaſe todud neitſiſt Mariaſt, Pontſuſſe Pilatuſſe al kannatanud, risti lödud, ſurnud ja mahhamaetud, alla läinud pōrgohau-

Al 4

da.

da, kolmandamal päral jälle ülestou-
nud surnust, üleslāinud taewa, istub
Summala omma leigewāggerwama Issa
parramal kael, seālt temma tulleb koh-
hut moistma ellawatte ja surnutte peale.

Mis se on?

Minna ussun, et Jēsus Kristus tōsine Sum-
mal, kes ommast Issast iggawest sūdinud, ning
ka tōsine innimenne, kes neitsist Mariast ilmale
todud, minno Issand on, kes mind ārrakaddu-
nud ja hukkamoišetud inimest on peāstinud ja
lunnastanud keikist pattust, surmast, ja kurrati
wāest, ei mitte kulla ehk hōbbedaga, waid omma
pūhha kallī werrega, ning omma ilmašūta kan-
natamisē ja surmaga, sepārrast et minna temma
omma piddin ollema, ja temma rikis temma al-
ellama, ning tedda tenima iggawesē šiguse,
waggaduse ja dnnistusē sees, nenda kui tem-
ma on ülestoušnud surnust, ellab ning wallit-
seb iggaweste, se on tōeste tōšš.

Kolmas Oppetus:

Pūhhitsemisest.

Minna ussun pūhha Waimo šisse, ūht
pūhha risti-koggodust, pūhha de ošasa-
mist, pattude andeks-andmist, lihha üles-
tousmist ning iggawest ello, Amen.

Mis se on?

Minna ussun, et minna ommast melešt ja
wāest mitte ei woi Jēsusse Kristusse omma Iss-
sanda šisse uskuda, egga temma jure sada; waid
pūh-

pūhha Waim on mind Ewangeliūmmi lābbi
kutsnud, omma annettega walgustanud, ja šige
ušso sees pūhhitse nud ja hoidnud, nenda kui
temma leige pūhha risti-koggoduse Ma peāl
kutsub, koggub, walgustab, pūhhitseb, ning
Jēsusse Kristusse jures šige ja aino usso sees
hoiab, šesamma risti-koggoduse sees temma
minnule ja keikile usklikkudele iggapāaw keik pat-
tud rohkeste andeks annab, ja wiimšēl päwal
mind ja keik surnud ülesārratab, ja minnule
leige usklikkudega Kristusse sees iggawest ello
annab, se on tōeste tōšš.

Kolmas Peatük.

Pūhhašt Issa meie Palwest.

Issa meie, kes so olled taewas, pūhhit-
setud šago šinno nimmi, tulgo meile
šinno riik, šinno tahtminne šundko kui
taewas, nenda ka Ma peāl, meie igga-
pāwast leiba anna meile tānnapāaw, ja
anna meile andeks meie wōllad, kui meie
andeks anname omma wōlglastele, ning
ārra šata meid mitte šiusatusē šisse,
waid peāsta meid ārra šest kurjast; šest
šinno pārralt on se riik, ning se wāggi,
ning se au iggawest, Amen.

A 5

Es.

Esimesed Palwe sannad :
Jēsa meie, kēs sa olled taewas.

Mis se on?

Jummal tahhab meid se lābbi armolikkult kutsuda, et meie peame ussima, tedda meie dige Jēsa ja meid temna diged lapsed ollewad, et meie julgeste ja kindla lotusjega tedda peame palluma, nenda kui armad lapsed omma armsa issa palluwad.

Esimerne Palwe.

Pühhitsetud sago sinno nimmi.

Mis se on?

Jummala nimmi on käl isse-enneses pühha; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jures saaks pühhitsetud.

Kuida sünnib se?

Kui Jummala sanna selgeste ning puhtaste õppetakse, ja meie ka pühhaste kui Jummala lapsed sedd mōda ellame, sedda aita meid, armas taewane Jēsa! Agga kēs teist wiisi õppetab, ja ellab, kui Jummala sanna õppetab, se ei pühhitse mitte meie seas Jummala nimme; se eest hoia meid, armas taewane Jēsa!

Teine Palwe.

Tulgo meie sinno riik.

Mis se on?

Jummala riik tulleb käl ilma meie palweta isse-ennesest; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jure tulleks.

Kuida sünnib se?

Kui se taewane Jēsa omma pühha Waimo meie annab, et meie temma pühha sanna tem-

ma

ma armo lābbi ussume, ja Jummala mele pärast ellame siin aialikkult ja seäl iggawest.

Kolmas Palwe.

Sinno tahtminne sündko kui taewas, nenda ka Ma peäl.

Mis se on?

Jummala hea armolinne tahtminne sünnib käl ilma meie palweta; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jures sünniks.

Kuida sünnib se?

Kui Jummal keige kurja nou ja tahtmisfe rikub, ja kelab neid, kēs meid ei tahha lasta Jummala nimme pühhitseta, egga temma riiki meie jure tulla, kui on kurrati, ma-ilmna ja meie lihha tahtminne; waid kinnitab ja hoiab meid kindlaste omma sanna ja usso sees meie otsani, se on temma armolinne ja hea tahtminne.

Ueljas Palwe.

Meie iggapāwast leiba anna meie tānnapāaw.

Mis se on?

Jummal annab iggapāwase leiwa käl ilma meie palweta keifile kurja innime-tele; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et temma meie annaks sedda moista, ja tānnoga wastowōtta meie iggapāwase leiwa.

Mis on iggapāwane leib?

Keif, mis meie ihho toidusseks ja ülespiddamis- seks tarwis lāhhāb: sōminne, jōminne, rided, kinn- gad, kōdda, maia, pōld, weiksed, rahha, warra, wagga abbiāsa, wagga lapsed, wagga perre, wag-

waggad ja tru = id illemad, hea wallitsus, hea ilm, rahho, terwis, aus ello, head sõbrad, tru = id nabred, ja muud nisuggused asjad.

Wies Palwe.

Ja anna meile andeks meie wõllad, kui meie andeks anname omma wõlglastele.

Mis se on?

Meie pallume sefinnatse palwe sees, et se taewane Jēsa mitte ei tahhaks wadata meie pattude peäle, egga nende parrast meie sedda keelda, mis meie pallume; sest meie ep olle sedda mitte wõart, mis meie pallume, ja ep olle sedda ka mitte teninud; waid temma tahhaks meie sedda keik armust anda, sest et meie iggapäaw paljo patto teme, ja selget nuhtlust tenime. Siis tahhame meie ka süddamest andeks anda, ja heal meel head tehha neile, kes meie wasto eksiwad.

Aues Palwe.

Ning ärra sada meid mitte kiufatusse sisse.

Mis se on?

Jummal ei kiufa käl leddagi, agga meie pallume sefinnatse palwe sees, et Jummal meid tahhaks hoida ja lillespiddada, et kurrat, ma = ilm ja meie lihha meid ei petta, egga sada ebba = usso, meleärrahetmisse, ja monne mu sure patto ja häbbi sisse, ja kui meid sega peaks kiufatama, et meie kummatagi wiimselt ärrawoidame, ja woimust same.

Seitsmes Palwe.

Waid peasta meid ärra sest kurrast.

Mis

Mis se on?

Meie pallume sefinnatse palwe sees kui ühbel hobil, et se taewane Jēsa meid tahhaks peasta keigesuggusest ihho = ja hinge = warrandusse = ja au = kahjust, ja wimaks, kui meie surma tunnike tulleb, õnsa otša meie anda, ja armoga sefinnatsest hädäda orrust ennese jure taewa wõtta.

Wiimsed palwe sannad?

Sest sinno parrast on se riik, ning se wäggi, ning se au iggawest, Amen.

Mis on Amen?

Se on, et minna pean kindlaste uskma, et se taewane Jēsa meie palwed heldeste on wasto = wotnud ja kuulnud; sest et temma isse on meid kasknud nenda palluda, ja tootanud, et temma meid tahhab kuulda. Amen, Amen, se on: jah, jah, se peab tõeste nenda sündima.

Neljas Peatük. Pühast Ristmisest.

Mis on Ristminne?

Ristminne ep olle mitte paljas wessi, waid üks nisuggune wessi, mis Jummal kaskus on seatud, ja Jummal sanna ühtepandud.

Mis Jummal sanna se on?

Kui meie Jēsand Jēsus Kristus ütleb Matteusse ramatus wiimses peatükis: (28, 19.) Ninge ja õppetage keik rahwast, ja ristige neid Jummal se Jēsa, ja se Poia, ja se pühha Waimo nimel.

Mis annab ehl sadab ristminne?

Temma sadab pattude andeks = andmist, peas = tab ärra surmast ja kurrast, ja annab igga = wess

wesse õnnistusse keifile, kes sedda ussuwad, mis Jummal sanna ja tootused kolutawad.

Misjuggused on need Jummal sanna ja tootused?

Kui meie Jēsand Jēsus Kristus ütleb Mar-
kusse ramatus wimse peatükis: (16, 16.)
Kes ussub ja tedda ristitakse, se peab õn-
saks sama, agga kes ei ussu, tedda peab
hukka moisterama.

Kuida wõib wessi ni sured asjad tehha?

Wessi ei te sedda tõeste mitte, waid Jumma-
la sanna, mis weega ja wee jures on, ja usk, mis
seddasamma Jummal sanna wee sees ussub;
sest ilma Jummal sanna on wessi paljas
wessi ja ei mitte ristminne: agga Jummal san-
naga on ta üks ristminne, se on üks ello wessi
täis armo, ja uesündimisese pesse, inne pühha
Waimo läbbi, kui pühha Paulus ütleb Titus-
se ramatus kolmandamas peatükis: Jummal
on meid õnaks teinud uesündimisese pesse-
misese ja pühha Waimo uendamisese läbbi,
tedda temma on wäljawaallanud meie peale
rohkestē Jēsusē Kristusē meie õnnisregia
läbbi et meie temma armo läbbi õigeks reh-
tud, iggawesse ello pärritaks piddime sama
lotusse järrel; se on üks tõefine sanna.

Mis tähendab misjuggune wee ristminne?

Se tähendab, et wanna Adam (se on meie
pattune südda) peab iggapäwase kahhetsemisese
ja pattuspõõrmisese läbbi meie sees ärra-
uppu-
tud sama, ja surrema keige patto ja kurja him-
mudega, ja iggapäw jälle ettetullema ja ülles-
tõusma se uus inimenne, kes õigusse ja puh-
has

hastusse sees Jummal ees peab iggaweste
ellama.

Kus se on kirjutud?

Pühha Paulus ütleb ommas ramatus Roma
rahwale kirjutud, kuendamas peatükis: Meie
olleme Kristusēga mahhamaetud ristimis-
se läbbi surma sisse, et õrsego Kristus on
ülles-arratud surrust Jēsa au läbbi, meie
ka nenda peame ues es ellus taima.

W i e s P e a t ü k . Pühha Altari Saakramen- tist.

Mis on se Altari Saakrament?

Se on meie Jēsanda Jēsusē Kristusē tõefine
ihho ja werri, leiwa ja wina al meile risti-
rahwale süa ja juu, Kristusēst ennesest seatud.

Kus se on kirjutud?

Kenda kirjutawad need pühhad Ewangelistid:
Matteus, Markus, Lukas ja se pühha Paulus:

Meie Jēsand Jēsus Kristus sel õfel,
mul tedda ärra-anti, wottis leiba, tän-
pas, murdis ja andis omma Jüngeritele
ja ütles: wotke, söge, se on minno ihho,
mis teie eest antakse, sedda tehke minno
mällestusese.

Selsammal kombel wottis temma ka
farrifa wärrast õhto sõma-aega, tannas
ja andis omma Jüngeritele ja ütles:
joge

joge keik seält seest, sesinnane karrikas on se uus seädus minno werre sees, mis teie ja mitme eest ärrawallatakse pattude andeks andmissesks; sedda tehke, ni mittoford, kui teie seist jote, minno mällestuskesks. Mis kasso on mei seistuggusest sömissest ning jomisest?

Sedda näitwad meie needfinnatsed Kristusse sannad: mis teie eest ärra-antakse ja ärrawallatakse pattude andeks andmissesks; se on, et meie saakramenti sees pattude andeks andmist, ello ja önnistust nende sannade läbbi antakse; seist kus pattude andeks andminne on, seäl on ta ello ja önnistus.

Kuida woiß ihholik söminne ning jominne nisuggused sareb asjad tehha?

Söminne ja jominne ei te sedda tbeste mitte, waid need Kristusse sannad: mis teie eest ärra-antakse ja ärrawallatakse pattude andeks andmissesks: need sannad on ihholikko sömisse ja jomisese jures kui üllem assi saakramenti sees, ja kes needfammad sannad ussub, sel on, mis nemmad tunnistarwad pattude andeks andminne.

Kes wottab aufaste sesinnatsse saakramenti wasto?

Wassima ja ihho polest ennast walmistama, on kaks kaunis wäljaspididine kombe; agga se on öiete ja hästi walmistud, kellel usk on needfinnaste Kristusse sannade peäle: mis teie eest ärra-antakse ja ärrawallatakse pattude andeks andmissesks; agga kes neidsinnatsid sanno ei ussu, ehk kaksipiddi mötseb, se ep olle mitte wäart, egga hästi walmistud, seist se sanna: teie eest, kahhab selged usklikud süddamed.

Hom

Hommito-Palwe.

Önnistago mind Jummal Jesa, Poeg, ning pühha Waim, Amen.

Minna tännan sind, minno armas taewane Jesa, Jesusse Kristusse sinno armsa Poia meie Jesanda läbbi, et sinna mind minnewal öiel olled armolikkult hoidnud ja kaitstud keige ihho ning hinge kahjo eest. Minna pallun sind, anna mulle armo, et minna woiksin ommad pattud süddamest tunda, kahhetseda ning mahhajatta, ja anna mulle andeks keik minno pattud ning eksitussed, misga minna sind ollen wißhastanud; kaitse ning hoia mind selfinnatsel päwal armolikkult keige patto, kurja ning kahjo eest, et keik minno mötte, sanna, teggo ning ello woiks sinno mele pärrast olla. Seist minna annan omma ihho ning hinge, meie üllema wallitseja ja keik muud üllemad, meie wannemad, suggulased, waenlased, keik risti-rahwas, ja keik, mis mul on, sinno holeks; sinno pühha Waim wallitsego mind, sinno pühha Ingel olgo minno jures, et se kurri waenlane ühtegi melewalda minno peäle ei sa, Amen.

B

Pal.

Palwed enne Söma-aega.

Reikide siimad lootwad, Jssand, sinno
peäle, ja sinna annad neile nende
roga ommal aial. Sinna teed lahti om-
mad helded ming rohked käd, ning täidad
feik, mis ellab, hea melega.

Uu olgo Jummalale Jssale, Poiale,
ning pühha Waimule, Amen.

Jesa meie, kes sa olled taewas, n. t. s.

Jssand Jummal, taewane Jssa, õn-
nista meid ja needsinnaßed sinno an-
nid, mis meie sinno rohkest armust wasto-
wottame Jesusse Kristusse meie Jssan-
da läbbi, Amen.

Kristus ütleb: Innimenne ei ella üks
väinis leiwast, waid iggaühhest sammast,
mis Jummalala su läbbi käib, Amen.

Palwed pärrast Söma-aega.

Tännage Jssandat, sest temma on hel-
de, ning temma heldus kestab igga-
west, kes keige lih hale roga annab, neile
weistele nende sömist annab, neile nore
kaarnaile, kes tedda appi hüüdwad. Tem-
mal ew olle rõmo hobbose wäest, egga me-
lehead ühhegi luist; Jssandal on meles
hea

hea neist, kes tedda kartwad ning temma
armo peäle lootwad.

Uu olgo Jummalale Jssale, Poiale,
ning pühha Waimule, Amen.

Jesa meie, kes sa olled taewas, n. t. s.

Meine tänname sind, Jssand Jummal
taewane Jssa, Jesusse Kristusse
meie Jssanda läbbi, keige sinno ande
ning heateggemisse eest, kes sinna ellad
ning wallitsed iggaweste, Amen.

Jummal olgo kidetud ning tännatud
sõmissse ning jomissse ning temma
kalli sanna eest, temma andko meie ed-
despidi meie iggawawast leiba, ja õnnis-
tago meid ka hinge polest Jesusse Kris-
tusse meie Jssanda läbbi, Amen.

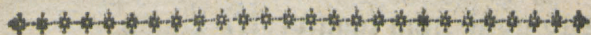
Jssand, sinno suur nimmi olgo kide-
tud nüüd ning iggaweste, Amen.

Õhto = Palwe.

Õnnistago mind Jummal Jssa, Poeg,
ning pühha Waim, Amen.

Minna tännan sind, minno armas
taewane Jssa, Jesusse Kristusse
sinno armsa Poia meie Jssanda läbbi, et
sinna mind minnewal päwal olled ar-
molikkult hoidnud ja kaitsnud keige ihho
ning

ning hinge kahjo eest. Minna pallun sind, anna mulle armo, et minna woiksin ommad pattud süddamest tunda, kahhetseda ning mahhajatta, ja anna mulle andeks keik minno pattud ning eksitussed, misga minna sind ollen wiuhastanud; kaitse ning hoia mind selsinnatsel ösel armoliik: kuit keige watto, kurja ning kahjo eest, et keik minno mõtte, sanna, teggo ning ello woiks sinno mele pärrast olla. Sest minna annan omma ihho ning hinge, meie üllema wallitseja ja keik murud üllema, meie wannemad, suggulased, waenlased, keik risti: rahwast, ja keik, mis mul on, sinno holeks; sinno pühha Waim wallitsego mind, sinno pühha Ingel olgo minno jures, et se kurri waenlane ühtegi melewalda minno peale ei sa, Amen.

Oppetus Melewallas pattud andeks anda ja kinnitada.

Mis on pattude andeks, andmisse ja kinnitamisse
Melewald?

Pattude andeks, andmisse ja kinnitamisse melewald on se woimus, mis meie Jeesand Jeesus Kristus Ma peäl armo oppetusse kulumis, se sees on seadnud, neile pattustele, kes pattust pöördwad, pattud andeks anda; agga neile, kes pattust

pattust ei pöra, pattud kinnitada, nenda kui Kristusse sannad tunnistawad.

Kuida siis Jeesand Kristus ütleb?

Temma ütleb nenda Joannesse ramatus: 20, 21, 23. Nenda kui Jeesa mind on lätkitanud, nenda lätkitan minna teid ka. Wörke pühha Waimo: kellele teie ial pattud andeks annate, neile on need andeks antud, kellele teie ial pattud kinnitate, neile on need kinnitad.

Mis kasso sadab se Melewald?

Sedda tunnistawad meie need sannad: Kellele teie pattud andeks annate, neile on need andeks antud; se on, et pattud andeks antakse neile uskikudesse Jeesusse Kristusse nimel, kes sedda omma surma ja werre läbbi on saatnud, et usk kinnitaks ja südda julgust ja rahho tunneb. Sest kui pattud on andeks antud, siis südda usso läbbi rahho tunneb.

Kuida woi Innimenne pattud andeks anda?

Innimenne ei woi pattud andeks anda issest neseft ehk ommast wäest, waid ammeti polest ja Jeesanda Jeesusse Kristusse kättemis peäl, nenda kui need sannad tunnistawad: Wörke pühha Waimo: kellele teie ial pattud andeks annate, neile on need andeks antud. Sest otsego Innimesse Poial Ma peäl melewalda on, pattud andeks anda, nenda on temma sedda melewalda Ewangeliummi ehk armo: oppetusse kulumis se ammetile annud, kui temma ütleb: Nenda kui Jeesa mind on lätkitanud, nenda lätkitan minna teid ka. Joan. 20, 21. ja Lk. 10, 16. Kes teid kuleb, se kuleb mind.

Kellele peab pättub andeks antama?

Neile, kes omma pätto hädada tõesse tundvad, kahhetsevad, allandikfo ja usklikfo süddamega ülestunnistavad, ja Jeesuse Kristusse parast armo ja rõnustamist ihhaldavad: sest nenda ütleb Jeesand Jeesus selle alwatud wasto: Ülle rahhul, minno poeg, sinno pättud on sulle andeks antud. Matt. 9, 2; ja pätto kahhetsewa naese wasto: Sinno pättud on sulle andeks antud, sinno usk on sind aitnud, minne rahhoga. Luf. 8, 48. ja 7. 48.

Kellele peab pättub kinnitama?

Keikile innimestele, kes pättust ei pöra, ja ei ussu mitte, kes meel pätto sees jäwad ellama ja keik head maenitust pölgwad, nenda kui meie Jeesand Jeesus Kristus õppetab Matt. 18, 15: Kui sinno wend sinno wasto eksib, siis minne, ja nomi teoda sinno ja temma keskes ükspäin; kui temma sind tuleb, siis olled sinna omma wenna käsitsi sanud. Agga kui temma sind ei tule, siis wotta weel üks ehk kaks ennesega, et keik asfi kahhe ellik kolme tunnistaja suus seisaks; agga kui temma neid ei tule, siis anna koggodussele teada; agga kui temma koggodasiti ei tule, siis olgo ta sinno melest kui üks paggan ja rõner.

Misfuggused pättud peab ülestunnistama?

Jummala ees peab innimenne ennast keikpidi pättuseks tunnistama, ka nende pättude polest, mis temma ei tea egga tunne, nenda kui meie Jeesa meie palwes teme; agga õppetaja ees tulewad need pättud ülestunnistada, mis meie teame ja omiras süddames tunnenne:

Mis.

Misfuggused pättud need on?

Siin pead sinna omma ello ja ellamist läbbi katsuma Jummalala kumne kässo järrele, kas sa olled issa ehk emma, poeg ehk tütar, issand ehk emmand, perremees ehk perrenaene, sullane ehk tüdur; kas sa olled olnud sanna kuulmatta, kas sa kellegile olled kuria teinud sanna ehk rõga, kas sa olled warrastanud, holetu ja wiishane olnud, ebba-usko piddanud, roppus ellus ellanud ja wassetanud, ja kahjo teinud.

Patto Tunnistusse Sannad.

Armas õppetaja! minna pallun sind, et sa minno pätto tunnistust tuleb ja Jummalala polest pättude andeks andmist kulutad:

Minna waene pättune innimenne tunnistat Jummalala ja sinno ees, et ma ei olle ükspäinis pätto sees sündinud ja ilmale tulnud, waid et ma ka Jummalala kumne kässo wasto saggedaste eksinud, Jummalat ja omma liggimeist wihasstanud, ja ollen sega Jummalala wiha ja igga west nuhtlust ennese peäle saatnud. Agga minna kahhetse ommad pättud keigest süddamest, ja ussun Jeesuse Kristusse läbbi õnsaks sada. Sepärrast tullen minna armo aial, ja pallun sind Jeesanda Jeesuse sullast, et sa mulle pättude andeks andmist kulutad, ja minno nõdra usko kinnituseks mind Jeesanda Jeesuse Kristusse ihho ja werrega sõdad ja jodad. Minna tahhan Jummalala armo ja pühha Waimo abbi läbbi

B 4

omma

omma pattust ello parrandada, pattude eest en-
nast hoida, ning nenda ellada, kui wagga risti-
innimesse kohhus on.

Koddo Oppetus,

Eh monningad pühha kirja tunnistused
keigesugguste innimeste maentfussel's ül-
lespandud, luida nemmad peawad omma
amimeri üllespidama, ja mis nende koh-
hus on tehha.

Piiskopide eh üllewatajatte ja Oppeta-
jatte kohhus.

Us kogoduse üllewaatja peab ollema lais-
matta, ühhe naese mees, kassin, moistlik,
puhtaste ehhitud, wõbraste wastowõtja, kes
kolbab oppetama, ei mitte jodik, ei mitte taplik,
ei mitte roppo kasso pühdjä, waid kes järrele
annab, ei mitte riakas, ei mitte rahha peäle ah-
ne, kes omma maia-rahwa üle hästi watab, kes
ommad lapsed peab sanna-kuulmisesse keige tõsise
wisiga: (sest kui legi omma ennese maia-rahwa
üle ei märka üllewaatja olla, luida woib temma
Zummala kogoduse eest hoolt kanda?) ei mitte
seisuggune, kes usko hilja wastowõtnud. 1 Tim.
3, 2-6.

Kes Finnipeab sest ustawast sannast minno op-
perus'e järrele, et ta woiks wäggew olla ni hästi
maentfema terwe oppetusse läbbi, kui ka neid, kes
wastoräkiad on, nomina. Tit. 1, 7-9.

Kuuljatte kohhus omma Oppetajatte
wasto.

Nenda on ka Jesand seadmund neile, kes armo-
oppe-

oppetust kulumawad, et nemmad armo-oppetus-
sest peawad ellama. 1 Korint. 9, 14.

Kedda oppetasse sannaga, se jagaga keis head
sellele, kes tedda oppetab. Urge effiae mitte, Jum-
mal ei anna ennast mitte ristada. Kalat. 6, 6, 7.

Neid wannemid, kes omma amimeri hästi
üllespidawad, peab kahewõbra auustusse
wäart petama, keigeennamiste neid, kes tõdd
terwad sannas ja oppetusse. Sest kirri ütleb:
Sinna ei pea mitte härja suud kinnisiduma, kes
pahmast tallab, ja: üks tõeggia on omma palga
wäart. 1 Tim. 5, 17, 18. Lul. 10, 7.

Meie pallume teid, et teie wõttate nifuggufiks,
kui nemmad on, neid piddada, kes teie seas tõdd
teggewad, ja teie üllewatajad on Jesanda sees,
ja teid maentfemad; ja et teie wõttate neid
üpris wägga armsaste piddada nende tõ parrast.
Piddage rahho isefeselis. 1 Tess. al. 5, 12, 13.

Kuulge ommad juhatajad ja wõrke nende sau-
na, sest nemmad walwawad teie hingede eest, nen-
da kui need, kes wastust peawad andma, et nem-
mad sedda rõmoga terwad, ja ei mitte õhla des:
sest teil polle sest mitte kasso. Ebr. 13, 17.

Jsmalikko üllematte kohhus.

Jaga hing heiko ennast üllematte alla, kellel
keigeüllem mälwaid on; sest üllemaid ep olle mu-
do kui Zummala; agga kes üllemad on, need on
Zummala seätud. Kes nüüd üllematte wasto
panneb, se panneb Zummala seadmisse wasto:
agga kes wastopannewad, need saatwad isse en-
neste peäle nühilust. Sest ta ei kähna mõõka
wite ilma asjata; sest temma on Zummala terer,
B 5 kät.

Pättemaksja nuhhelda sedda, kes kurja teeb.
Rom. 13, 1. 2. 4.

Allamatte kōhhus ülle matte wasto.

Andke Keisrile, mis Keisri kōhhus, ja Jummalale, mis Jummalale kōhhus on. Matt. 22, 21.

Sepärrast on tarwis, et teie ennast allaheldate, ei mitte üspäinis nuhtlusse, waid ka südame tunnistusse pärrast. Sest sepärrast makske ka maksso, sest nemmad on Jummalale sullased, kes wse se eest murret pandwad. Siis tassuge nüüd keikile omma wõlga; maksso, kellele maksso, tolli, rahha, kellele tolli, rahha, kartust, kellele kartust, au kellele au tulles anda. Rom. 13, 5. 6. 7.

Sepärrast maeni seit minna keige-essite, et peab tehtama pallumissi, palwesid, pallumissi teiste eest, ja tännamissi keikide innimeste eest, kunningatte ja keikide eest, kellel keigellem mele wald on, et meie rahholist ja tassast ello woik sine ellada keige Jummalakartusse ja ausa ello sees; sest se on hea ja armas Jummalale meie õnnisteggia melest. 1 Tim. 2, 1. 2. 3.

Tulleta nende mele, et nemmad wõrside, ja ülle matte wasto allandikud on, nende sanna wõrwad, ja keige hea teule walmis on. Ekt. 3, 1.

Heitke ennast keige innimeste seadmisse alla, Jōsanda pärrast, olgo kunninga kui üllema alla, ellik pealikute, kui nende alla, kes temmast on lāttitud, kurjateggiatete kōl nuhtlusse, agga heateggiatete litusse. 1 Peetr. 2, 13. 14.

Abbi.

Abbiello-rahwa kōhhus.

Teie mehhed, ellage omma naestega targaste, ja tehke naeste rahwale kui nõdramale asti-icse au, nenda kui neile, kes ka armo-ello pärrad on, et teie palwesid ärra ei keelta. 1 Peetr. 3, 7.

Mehhed, armastage ommad naesed, ja ärge sage wihaheks nende wasto. Kolos. 3, 19.

Naesed, kuulge omma meeste sanna kui Jōsanda sanna, nenda kui Sara Abraami sanna wõrtis kuulda, ja hūdis tedda isandaks, kelle lapsiks teie ollete sanud, kui teie head tere ja ühtegi hirmo ei karda. Ewes. 5, 22. 1 Peetr. 3, 1. 6.

Wannematte kōhhus.

Teie isad, ärge ärritage mitte omma lapsi wihahe, et nemmad meest ärra ei heida, waid kaswatage neid karristamisse ja Jōsanda maenitsemisse. Ewes. 6, 4. Kolos. 3, 21.

Laste kōhhus.

Lapsed, kuulge omma wannematte sanna Jōsanda sees, sest se on õige. Kuusta omma isja ja emma: (se on eesimenne kāsso sanna tootussega;) et sinno kāsji woiks hāsti kōia, ja sinna woiksid kōua ellada Ma peäl. Ewes. 6, 1. 2. 3.

Perre-wannematte kōhhus.

Jōsandad, tehke sedda sullastele, mis õige ja kōhhus on, ja jätke ähwardamist mahha, ja

ja teädke, et ka teil ennestel Isand taewas on, ja temma ei wea ennam luggu ühhest kui teisest. Ewef. 6, 9. Kolos. 4, 1.

Sullaste, ümmardaiatte, Päiliste ja Teoliste kohhus.

Teie sullased, kuulge nende sanna, kes teie isandad on libha polest, kartusse ja wärristusseaga omma süddame waggabusse, nenda kui Kristusse sanna; ei mitte silma kirjaks tenides, kui need, kes inimeste mele pärrast püüwad olla, waid kui Kristusse sullased, kes Jummal tahtmist süddamest terwad, kes heal meel Isandat tenivad, ja mitte inimessi, ja teädke, et, mis head kegi ial saab teinud, sedda temma saab Isanda käest, olgo sullane ehk wabbat inimenne. Ewef. 6, 5. 6. 7. 8. Kolos. 3, 22.

Nore Rahwa kohhus.

Teie nored, olge wannematte wasto allandiklud, agga keik olge teine teise wasto allandiklud, ja ehituge ennast seestpidi allandiklo melega; sest Jummal panneb sureliste wasto, agga allandikluile annab temma omma armo. Siis allandage ennast nüüd Jummal wäggewa käe alla, et temma teid woiks üllendada bigel aial. 1. Peetr. 5, 5. 6.

Leskede: Naeste kohhus.

Kes tõeste lesinaene on, ja üksi järrele jäänud, se lodab Jummal peäle, ja jääb kindlaste palumiste ja palwette sisse õdd ja päwad: agga kes libha himmus ellab, se on ellawalt surinud. 1. Tim. 5, 5. 6.

Igga

Iggaühhe Kristi: inimesse kohhus.

Sinna pead omma iggimeest armaetama kui isse ennast. Sellesunnasse sanna sisse on keik käsjud ühtepandud. Rom. 13 9.

Teie pallumisi teikide inimeste eest. 1. Tim. 2, 1.

Kui iggaüks teeb omma tööd, Siis on keik asjad maias hääd.

Onsa Lutterusse Kiusimiste ja Kostmiste sannad.

1. Kas sa usud, et sa pattune olled?

Jah minna ussun, ma ollen pattune.

2. Kust sinna sedda tead?

Jummal künnest käsust, neid ei olle minna mitte piddanud.

3. Kas sinna kahhetesd ommad pattud?

Jah minna kahhetesen, ja se teeb mulle wägga haiget, et minna Jummal wasto ollen efsinud.

4. Mis olled sinna omma pattudega teninud?

Jummal wiha, aialikko surma, ja igga west hukkatust.

5. Kas

5. Kas sa usud õnaks sada?

Jah minna usun sedda kindlaste.

6. Kelle peäle pead sinna lootma?

Minno armsa Jõfanda Jõfusse Kristusse peäle.

7. Kes on Kristus?

Jummal Poeg, tõsine Jummal ja tõsine inimene.

8. Õn enam kui üks Jummal?

Üks ainus Jummal on, agga kolm temma ains ollemisse tees, Jõfa, Poeg, ja Pühha Waim, ja need kolm on üks. 1 Joan. 5, 7.

9. Mis on Kristus sinna eest teinud, et sa temma peäle lodad?

Temma on minno eest surinud, ja on omma werre risti sambas minno eest ärrawallanud pattude andeks-andmiseks.

10. Õn Jõfa ka sinna eest surinud?

Ei olle, sest Jõfa on Jummal, ja pühha Waim ka; agga Poeg on tõsine Jummal ja tõsine inimene, kes minno eest on surinud, ja omma werre minno eest ärrawallanud.

11. Kust sa sedda tead?

Pühhasst armo-õpperustest ja neist saakramenti sannadest, ja temma ihhust ja werrest, mis mulle saakramentis on pandiks antud.

12. Ütle mulle need sannad?

Meie Jõfand Jõfus Kristus sel õsel n. t. f.

13. Kas

13. Kas sinna siis usud, et saakramentis Kristusse tõsine ihho ja werri on?

Jah minna usun sedda.

14. Mispärast usud sa sedda?

Kristusse sannade pärast: Wõrte, sõge, se on minno ihho; jõe teit sealt seest, se on minno werri.

15. Mis peame meie teggema, kui meie temma ihho sõme, ja temma werd joine, ja nenda sedda panti wõtame?

Meie peame temma surma ja werre ärrawal lamist kütutama ja se peäle mõtlema, kuida temma meid on õppetanud: Sedda rehke, ni mitte tõrd, kui teie sedda tete, minno mälles, tusseks.

16. Mispärast peame meie temma surma mälletama ja sedda kütutama?

Et meie õppime uskma, et ükski loom ei olle wõinud meie pattud leppitada, kuid üks pämis Jõfus Kristus tõsine Jummal ja inimene, ja et meie õiget hirms tunneme omma pattude pärast, ja need raskes aawame, ja üks pämis Kristus eest ennast rõmustame, ja nenda se samma usso läbbi õnaks same.

17. Mis sundis Kristust sinna pattude eest surrema ja neid leppitama?

Temma suur armastus omma Jõfa, minno, ja teitide pattude wasto, nenda kui kirjutud on. Joan. 14, 31. Rõm. 5, 6; 8. Kalat. 2, 20. Ewef. 5, 25.

18. Mis

18. Mikspärrast tahhad sinna Jummalala laua
järe miina?

Et minna õppin uskima, et Kristus surest ar-
must minna pattude pärrast on surenud, kui õõ-
dad on, ja et minna temmast ka õppin Jumma-
lat ja omma liggimest armastama.

19. Mis peab risti innimest sundima saggedaste Altari
Saakramenti võtma?

Jummalala polest peab tedda sundima Kristus,
se kãst ja tootus, pärrast ka temma omma hãdda,
mis tedda waerab, mis pärrast nifuggune kãst-
minne, kutsminne ja tootaminne sünnib.

20. Mis peab innimenne teggema, kui temma nifuggust
hãdda ei tunne, egga iggatse se Saakramenti
jãrrele?

Sel ei olle parremat nou, kui et temma (1)
omma süddant lãbbikatsub, welaks temmal pat-
tust lihha ja werd on, ja usub, mis pũhha kir-
ri kulutab Kalat. 5, 16. 17. Rom. 7, 18.

(2) Et temma tãhhele panneb, welaks tem-
ma siin ilma sees on, ja mõtleb, et temmal pat-
to ja hãdda ei pũdu, nenda kui se kirri ütleb
Joan. 15, 18. 20. 16, 8. 20. 1 Joan. 2, 15. 16.
5, 4. 5.

(3) Siis leiab temma ka kurratit ennese üm-
bert, kes walle- ja tapmiesega õõd ja pãwad
seest- ja wãljaspiddi tedda rahhule ei iãtta, nenda
kui se kirri tunnistab Joan. 8, 44.

1 Peetr. 5, 8.

Keit

Keit

Ewangeliummid ning

Epistlid

Keige se Alasta lãbbi,
ning ka

1. Meie Isanda Jesusse Kristusse
Kannatamine, Surm, Üllestous-
minne ning Taewam naeminne
2. Jerusalemma Linna Alra-
rikminne.

Druttitud 1818 Alastal.